

ALEXANDER

jongeren actief in onderzoek en beleid

”Het moet
onvergetelijk zijn!”

Vrijwilligerswerk is voor winners

“Het moet onvergetelijk zijn!”

Vrijwilligerswerk is voor winnaars

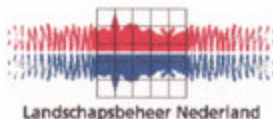
Wat vinden jongeren van landschap en op welke wijze willen jongeren betrokken worden bij landschap(sbeheer)? Deze vraagstelling onderzocht Stichting Alexander in opdracht van Landschapsbeheer Nederland (LBN).

Jongeren en natuur zijn geen natuurlijke bondgenoten, blijkt ook uit dit onderzoek. Wel hebben de jongeren concrete aanbevelingen over de wijze waarop drempels verlaagd kunnen worden, welke activiteiten ze samen met vrienden in het landschap zouden willen doen, hoe vrijwilligerswerk met ontspanning gecombineerd kan worden en op welke wijze communicatie en pr goed bij de belevingswereld van jongeren aan kan sluiten.

LBN en provinciale organisaties landschapsbeheer gebruiken de resultaten van het onderzoek om hun aanbod van vrijwilligerswerk aantrekkelijker te maken voor jongeren. Ook voor andere (groene) organisaties die hun aanbod op jongeren willen afstemmen is deze publicatie interessant.

ISBN 978-90-8903-006-1

www.st-alexander.nl

“Het moet onvergetelijk zijn!”

Vrijwilligerswerk is voor winners

Publicatienummer 160
© **Stichting Alexander**
Amsterdam, februari 2008

In opdracht van
Stichting Landschapsbeheer Nederland

ISBN 980-90-8903-006-1

Inhoudsopgave

1	<u>INLEIDING</u>	5
2	<u>OPZET EN UITVOERING</u>	7
2.1	PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSMETHODE	7
2.2	UITVOERING	9
3	<u>JONGEREN EN LANDSCHAPSBEHEER</u>	13
3.1	ASSOCIATIES NATUUR EN LANDSCHAP(SBEHEER)	13
3.2	ACTIVITEITEN IN HET LANDSCHAP	17
3.3	WAT VINDEN JONGEREN VAN LANDSCHAPSBEHEER?	19
4	<u>PILOTS</u>	21
5	<u>CRITERIA VAN JONGEREN VOOR SUCCESVOLLE ACTIVITEITEN</u>	25
6	<u>IDEEËN VAN JONGEREN VOOR PILOTPROJECTEN</u>	33
7	<u>CONCLUSIE</u>	37
	<u>LITERATUUR</u>	41
	<u>BIJLAGE: STICHTING ALEXANDER IN EEN NOTENDOP</u>	43

1 Inleiding

“Landschap is iets van en voor iedereen, met daaruit voortvloeiende rechten en verantwoordelijkheden”, aldus Landschapsbeheer Nederland (LBN). Participatie van burgers is voor LBN dan ook een fundamenteel onderdeel. Voor continuïteit hiervan beschouwen zij jongeren als een sleutelgroep. Deze groep weet LBN echter nog niet goed genoeg te vinden; maar weinig jongeren doen mee als vrijwilliger in het beheer van landschap en natuur.

Met het project *Vrijwilligerswerk is voor winners; Jongeren pakken het landschap aan* hoopt LBN een grotere participatie van jongeren in haar werk te bewerkstelligen. Dit project bestaat uit verschillende activiteiten. Zo worden pilotprojecten ontwikkeld gericht op jongeren. Deze worden lokaal opgezet door de provinciale Landschapsbeheerorganisaties; per provincie een pilotproject. Deze pilots worden inhoudelijk ondersteund door MOVISIE en Stichting Alexander. Om voldoende input te hebben om de pilots te ontwikkelen, heeft LBN aan Stichting Alexander gevraagd onderzoek te doen naar de perspectieven en wensen van jongeren op het gebied van Landschap en Landschapsbeheer. In dit rapport worden de opzet, uitvoering en resultaten van dit onderzoek beschreven.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek is opgezet en uitgevoerd. In hoofdstuk drie staan de perspectieven van jongeren op natuur, landschap en landschapsbeheer beschreven. Hoofdstuk vier zoekt in op de pilotprojecten die in 2007/2008 zijn ontwikkeld door verschillende provinciale organisaties landschapsbeheer. In het vijfde hoofdstuk worden criteria die jongeren zelf hebben ten aanzien van succesvolle activiteiten besproken en hoofdstuk zes geeft een beeld van de pilotprojecten die groepen jongeren zelf hebben bedacht. In het zevende hoofdstuk worden de conclusies verwoord.

2 Opzet en uitvoering

In dit hoofdstuk wordt de opzet en uitvoering beschreven van het onderzoek onder jongeren naar hun perspectieven op landschap(sbeheer). Allereerst wordt hieronder ingegaan op de probleemstelling en onderzoeksmethode van het onderzoek. Vervolgens wordt beschreven hoe de uitvoering van het onderzoek is verlopen.

2.1 Probleemstelling en onderzoeksmethode

Doelstelling

Het onderzoek is opgezet en uitgevoerd als onderdeel van het uitgebreidere project *“Vrijwilligerswerk is voor winners; jongeren pakken het landschap aan”*. In haar praktijk werken LBN en de provinciale organisaties Landschapsbeheer voornamelijk met volwassenen. Hierin willen deze organisaties een wijziging aanbrengen: jongeren zijn de doelgroep voor dit project. Dit project is bedoeld om te onderzoeken hoe zij dit het beste aan kunnen pakken en hoe zij daar ook daadwerkelijk de eerste stap in kunnen zetten.

Uit literatuur blijkt dat de betrokkenheid van jongeren bij landschap en landschapsbeheer niet vanzelfsprekend is.

Volgens Slots (2006) hebben Nederlandse jongeren weinig kennis van de natuur en is de interesse om meer kennis te verkrijgen ook niet erg groot. Jongeren erkennen de problemen in de natuur, maar zijn weinig bereid daar zelf wat aan te doen, bijvoorbeeld door milieuvriendelijker te leven.

Volgens van Koppen (2005) staan jongeren niet zonder meer afwijzend tegenover landschap. Wel is het zo dat het niet hoog op hun interesselijstje staat. Jongeren bevinden zich in een levensfase waarin ze zich aan het oriënteren zijn op de wereld om hen heen. Hierin proberen zij een eigen plekje te verwerven, bijvoorbeeld door zich af te zetten tegen conventies, inclusief milieu. In deze fase wordt de invloed van leeftijdsgenoten onderling, de peergroup, groter. Dit wil echter niet

zeggen dat de natuurbeleving minder intensief is; deze jongeren zijn wel betrokken. De trend is wel dat de identiteitsvorming zich uit via consumptie en dat natuur en milieu minder 'cool' zijn.

Ook volgens de Witt (2005) hebben jongeren wel degelijk iets met de natuur en zijn zij ook bereid tot het doen van vrijwilligerswerk. Zij vertonen een openheid ten aanzien van de natuur en zijn bereid tot het doen van vrijwilligerswerk. Wel moet deze openheid en bereidheid actief worden aangesproken.

Is dit daadwerkelijk het geval? En zo ja, hoe doe je dit?

Vraagstelling

Om bovenstaande te kunnen onderzoeken is de vraagstelling van dit onderzoek:

Wat vinden jongeren van landschap, en op welke wijze willen jongeren betrokken worden bij landschap(sbeheer)?

Deze vraagstelling valt uiteen in de volgende onderzoeksvragen:

- Wat vinden jongeren van landschap(sbeheer)?
- Op welke wijze willen jongeren betrokken worden bij landschap(sbeheer)?

Onderzoeksmethode

Om een goed beeld te verkrijgen van de perspectieven van jongeren op landschapsbeheer en de mogelijkheden die zij zien om daarin te participeren, heeft Stichting Alexander de methode van het panelgesprek ingezet. Tijdens een panelgesprek gaan deelnemers met elkaar in gesprek onder leiding van een gespreksleiders. Ze benoemen wat voor hen belangrijk is, en reageren op elkaars mening.

Het panelgesprek is bedoeld om jongeren interactief – met de onderzoeker en onderling – aan het woord te laten over zaken die voor jongeren belangrijk zijn en leidt ertoe dat

- informatie wordt verkregen over de leefwereld, wensen, ideeën, kritiek en tegenstrijdigheden daarin van jongeren;
- jongeren worden gestimuleerd om ervaringen uit te wisselen (op elkaars mening te reageren) en van elkaar te leren;
- jongeren door deelname aan het gesprek gemotiveerd raken om zich in te zetten voor veranderingen / verbeteringen.

2.2 Uitvoering

Door LBN zijn vier provincies aangewezen waar Stichting Alexander panels heeft uitgevoerd: Groningen, Utrecht, Drenthe en Zuid-Holland. In twee van deze provincies, Groningen en Utrecht, is vooral ingegaan op de vraag wat jongeren vinden van landschapsbeheer en de pilotprojecten die lokale organisaties landschapsbeheer hebben ontwikkeld. In de panels in Drenthe en Zuid-Holland is daarnaast ook veel aandacht besteed aan de wijze waarop jongeren betrokken willen worden bij landschapsbeheer. Hier is tijdens de panels extra aandacht besteed aan de ontwikkeling van concrete nieuwe ideeën voor jongerenprojecten. Het doel hiervan was jongeren de eigen ideeën ook daadwerkelijk uit te laten werken en uit te laten voeren. Dit betekent dat in deze twee provincies jongeren die deelnamen aan de panels verder aan de slag zijn gegaan met de eigen ideeën. Dit is gebeurd onder begeleiding van de provinciale organisaties Landschapbeheer (Drenthe en Zuid-Holland).

De zes panels hebben plaatsgevonden in de maanden juni tot en met december 2007. Hieronder staat beschreven hoe de uitvoering ervan er heeft uitgezien.

Werving van deelnemers

Voor het werven van deelnemers zijn twee sporen gevolgd. In twee provincies, Utrecht en Groningen, zijn jongeren door Stichting Alexander zelf geworven. In de andere twee provincies, Drenthe en Zuid-Holland, zijn de jongeren door medewerkers van de provinciale organisaties geworven. Zij zijn hierbij ondersteund door Stichting Alexander.

Voor het bereiken van jongeren zijn twee verschillende methodes gevolgd, te weten een intermediairenmethode en een sneeuwbalmethode.

1. **Intermediairenmethode:** Allereerst is bedacht wat voor een groep jongeren interessant voor het onderzoek en/of voor de pilot zou zijn. Vervolgens is er contact gelegd met professionals, die jongeren kennen die voldoen aan het beeld van de doelgroep. Deze contacten zijn bijvoorbeeld via een gemeenteambtenaar, een search op Internet of persoonlijke netwerken tot stand gekomen. Deze professional (de intermediair) is gevraagd jongeren te interesseren voor een panel. Ter ondersteuning van deze mondelinge en persoonlijke oproep, heeft de intermediair een – door Stichting Alexander gemaakt – wervingsbriefje voor jongeren toegestuurd gekregen. Zie de bijlage. Dit briefje is niet bedoeld om ergens neer te leggen, maar om na een persoonlijke oproep/intro van de professional ter geheugensteuntje mee te geven aan een jongere.

Op deze wijze zijn panels in Groningen (via jongerenwerker in gemeente Stadskanaal), Drenthe (school in Assen) en Gouda (via Stichting Alouan) tot stand gebracht. Belangrijk om te vermelden is dat er vaak met veel meer intermediairs contact gelegd moet worden, voordat er een uitmondt in een panel.

2. **Sneeuwbalmethode.** Bij deze methode wordt het persoonlijke netwerk van betrokkenen ingezet. In Woerden, Havelte en Gouda zijn uit het persoonlijke netwerk van medewerkers van Stichting Alexander en Landschapsbeheer Drenthe jongeren bereid gevonden deel te nemen. Deze jongeren hebben zelf andere jongeren geworven. Hiertoe hebben zij gebruik gemaakt van de wervingsbrief.

De werving verliep relatief stroef. Dit had waarschijnlijk te maken met de zomervakantie, en het feit dat het onderwerp landschapsbeheer geen 'natuurlijke eigenaar' heeft in de jongerenwereld. De looptijd van het onderzoeksgedeelte van het project is dan ook langer geworden dan aanvankelijk voorzien.

Samenstelling panels

Er zijn uiteindelijk wel 2 extra panels uitgevoerd, omdat er vanwege de moeizame werving op meerdere partijen tegelijkertijd is ingezet, en deze zowel in Drenthe als Zuid-Holland resultaat opleverden.

Onderstaande panelgesprekken hebben plaatsgevonden:

Locatie	Aantal deelnemers	Typering gesprek
Woerden (Utrecht)	7	Via persoonlijk netwerk geworven.
Stadskanaal (Groningen)	11	Groep van jongeren die contact heeft met het jongerenwerk. Geworven via het jongerenwerk.
Assen (Drenthe)	11	Klas
Havelte (Drenthe)	5	Via persoonlijk netwerk geworven
Gouda I (Zuid-Holland)	15	Via de Stichting Alouan geworven
Gouda II (Zuid-Holland)	7	Klas

De samenstelling van de panels was als volgt:

Geslacht		Leeftijd		Opleiding		Achtergrond	
Jongen	30	12 t/m 14	24	Basisschool	1	Nederlands	23
Meisje	26	15 t/m 17	24	VMBO	30	Marokkaans	22
		18 t/m 22	8	HAVO t/m Gymnasium	15	Anders	11
				MBO	5		
				HBO/WO	4		
				Anders	1		

Dataverzameling

Om de panelgesprekken uit te kunnen voeren, heeft Stichting Alexander de centrale vraagstelling en de onderzoeksvragen uitgewerkt in twee pannelleidraden: één voor de panels in de provincies Utrecht en Groningen en één voor de panels in Drenthe en Zuid-Holland. De twee pannelleidraden zijn voor het grootste gedeelte identiek. Wel is in

Drenthe en Zuid-Holland meer aandacht besteed aan de vraag wat jongeren zelf zouden willen doen.

Operationalisering vraagstelling

Hieronder is in een schema afgebeeld hoe de vraagstelling is geoperationaliseerd in concrete vragen die in de gespreksleidraad zijn opgenomen.

Vraagstelling:	Wat vinden jongeren van landschap(sbeheer) en op welke wijze willen zij zelf betrokken worden bij landschap(sbeheer)?	
Onderzoeksvragen:	Wat vinden jongeren van landschap(sbeheer)?	Op welke wijze willen jongeren betrokken worden bij landschap(sbeheer)?
Subvragen:	1. Wat verstaan jongeren onder landschap/ natuur/ milieu? 2. Hoe beleven jongeren landschap? 3. Wat vinden jongeren van het huidige aanbod van LBN?	3. Op welke wijze willen/ kunnen jongeren met landschap aan de slag – gerelateerd aan Stichting Landschapsbeheer? 3.a) Aan welke criteria moeten volgens jongeren op hen gerichte projecten voldoen? 3.b) Welke concrete ideeën hebben jongeren voor projecten?

De in de pannelleidraden opgenomen vragen zijn hoofdzakelijk open vragen, overeenkomstig het doel van het panelgesprek om deelnemers hun eigen mening te laten vormen over de besproken onderwerpen.

Daarnaast zijn creatieve werkvormen, als de mindmap en de COCD box, ingezet. Het gebruiken van afwisselende werkvormen zorgt ervoor dat verschillende soorten informatie wordt verkregen.

Analyse en rapportage

Na de schriftelijke uitwerking van de panelgesprekken, zijn de resultaten uit de panels geanalyseerd en is onderhavige rapportage opgesteld.

3 Jongeren en landschapsbeheer

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de panelgesprekken beschreven. Allereerst wordt besproken welke associaties jongeren hebben bij natuur en landschap(sbeheer). Vervolgens wordt ingegaan op de activiteiten die jongeren al doen in en met het landschap. Vervolgens wordt stil gestaan bij het aanbod van Landschapsbeheer gericht op jongeren: wat vinden zij van wat er al is en hoe kan het worden versterkt?

3.1 Associaties natuur en landschap(sbeheer)

Aan de jongeren is gevraagd welke associaties zij hebben bij de woorden landschap, natuur en landschapsbeheer. De beelden die zij hebben lopen door elkaar heen:

Landschap

Bij landschap denken jongeren aan natuurlijke elementen zoals: planten, water, groen, bos, bomen, vulkaan, bergen, heuvels en zand. Ook uitzicht wordt in dit kader genoemd.

Ook denken jongeren aan dieren bij landschap, onder andere koeien, schapen, wilde dieren, insecten en vogels worden genoemd.

Landbouw, groenten en weiland worden ook genoemd. Blijkbaar heeft landschap ook een connectie naar het menselijk handelen daarin (gerelateerd aan landbouw).

Ook worden bij landschap associaties genoemd als infrastructuur, fabrieken, wegen, wandelroutes en bebouwing. Daarnaast wordt gezegd dat vervuiling het landschap aantast.

Verschil landschap en natuur

Een enkeling vindt dat natuur en landschap hetzelfde is, maar de meeste jongeren geven aan dat landschap en natuur verschillende dingen zijn. Landschap is alles om je heen (*alles in Nederland*) en dat kan van alles zijn, bijvoorbeeld ook gebouwen. In dat landschap bevindt zich volgens hen natuur, zoals bomen, bos en dieren.

Nee, landschap is geen natuur. Natuur is niet door mensen gemaakt, landschap wel. (jongen, 18 jaar)

Een boerderij is toch geen natuur? vraagt een jongen zich af.

Landschapsbeheer

Bij landschapsbeheer denken de jongeren aan:

- bezitten en verhandelen van land
- bouwen op land (huizen, fabrieken, wegen)
- beheren van natuur (bomen kappen, wandelpaden aanleggen)
- behouden van landschap (ontbossing tegengaan, het zo houden als vroeger)
- boeren op land (koeien houden, melken, bemesten)

Koeien en melk, want als het gras niet goed wordt onderhouden dan kunnen de koeien niet eten en wordt er geen melk geproduceerd, aldus een jongere.

Landschapsbeheer gaat vooral om behouden zoals het vroeger was. (jongen, 17 jaar)

Water, dat moet ook onderhouden worden. Er moet gezorgd worden dat het water kan stromen en dat het niet overstroomt, aldus een jongere.

Waardering

Uit de gesprekken komt een dubbel beeld naar voren. Een aantal jongeren vertelt geen enkele interesse te hebben voor de natuur en het landschap: ze staan er onverschillig tegenover, en vertellen vooral met vrienden, school en werk bezig te zijn.

Daarnaast zijn er ook jongeren die vertellen natuur, landschap en landschapsbeheer wel belangrijk te vinden. Ze vinden het goed dat er landschap en natuur is in Nederland en dat het wordt behouden en onderhouden. Ze geven aan dat het mooi en rustgevend is.

Bij natuur denk ik aan fris, schoon, rustig. (meisje, 14 jaar)

Ik vind het ook gewoon belangrijk en je krijgt dieren en bloemen en vlinders. Daar krijg je wel een rustig gevoel bij. (meisje, 13 jaar)

Het is mooi, geeft een gevoel van thuis. De rust, de dieren en de geluiden ten opzichte van de stad. (meisje, 18 jaar)

Daarnaast geven ze ook aan dat het goed is voor de mens:

Als er geen bomen waren dan zouden wij niet leven. (jongen, 16 jaar)

...omdat je anders geen zuurstof krijgt. (jongen, 14 jaar)

Gezien het belang dat jongeren hechten aan het bestaan van landschap, vinden ze het ook van belang dat er mensen zijn die er voor zorgen dat landschap wordt beheerd.

Ja, anders was het hier een oerwoud, toch, als je alles gras laat groeien. (meisje, 13 jaar)

3.2 Activiteiten in het landschap

Jongeren vertellen wel activiteiten in en met de natuur te ontplooiën. Soms is natuur en landschap de setting, soms zijn ze er actief in en soms zijn ze er min of meer toevallig, als passant.

Natuur als setting

Activiteiten die jongeren ondernemen in of met het landschap hebben niet zozeer te maken met het beheer ervan, als wel met het genieten van natuur. Zo noemen jongeren het gaan naar het bos. Ook zoeken de jongeren in de zomer de zee en het strand of sloten en plassen op. Een meisje zegt dat ze op vakantie naar de woestijn gaat. Opvallend is dat jongeren vertellen vooral met vrienden en/of familie in de natuur komen.

Ja, ik ben soms wel in de landschap. Ja, omdat... ik vind het ook mooi, daarom ga ik er naartoe. Ik ga dan met heel veel mensen daar naar toe. Dan ga ik ergens zitten en genieten van het landschap. Met heel veel mensen, niet alleen. (jongen, 17 jaar)

Actief zijn in de natuur

Activiteiten die ze graag doen zijn bijvoorbeeld picknicken of barbecueën. In Assen noemen de jongeren als eerste het houden van een feestje met een kampvuurtje erbij. Ook zijn de jongeren graag buiten (in het bos) om te voetballen, paardrijden, verstoppertje spelen, mountainbiken, hardlopen, zwemmen en klimmen. Twee jongens vertellen dat ze in het bos de hond uitlaten.

Soms is het ook leuker om dingen in de natuur te doen, mountainbiken is in de natuur bijvoorbeeld veel uitdagender dan in de stad op het asfalt.

Door de bomen lopen, door het bos. Ik ga daar chillen met mijn vriendin, lopen, fietsen, roken. (jongen, 18 jaar)

Een groepje jongeren vertelt tijdens schoolkamp Stratego gespeeld te hebben in een bos.

Op kamp is dit leuk, maar normaal is er geen interesse voor, aldus een jongere.

Er zijn ook jongeren die natuur en landschap saai en niet aantrekkelijk vinden. Ze gaan niet naar de bossen, het is *niet boeiend*.

Toevallig in de natuur

Ook geven ze aan landschappelijk gebied te gebruiken als kortste route.

Het stuk tussen Gouda en Moordrecht is groen. Daar fietsen we doorheen, onderweg stoppen we niet en we staan er niet bij stil, vertelt een jongere.

Een jongen zegt gebruik te maken van een voetbalveld dat toevallig midden in het bos staat.

Nee, (we zoeken het landschap niet bewust op), we gaan gewoon fietsen en dan kom je het tegen. (jongen, 13 jaar)

Ja, in het landschap staat de McDonald's. (jongen, 18 jaar)

Ja waar niet, ik kom overal. Ik kom ze gewoon tegen. (jongen, 17 jaar oud)

Op navraag wat jongeren doen in het landschap wat ten goede komt aan dat landschap, noemen jongeren activiteiten als bomen planten, vuil ruimen in het bos en vogelhuisjes plaatsen. Vaak vinden deze activiteiten in het kader van school plaats.

In groep 8 gingen we bomen planten en volgens mij vond ik het wel leuk. Ik vond het echt leuk zo'n boom in de grond stoppen.... (meisje, 16 jaar)

Jongeren vertellen ook dingen te doen in de natuur die de natuur niet ten goede komen, zoals bloemetjeskettingen maken en voetballen.

Jongeren gooien blikjes weg, aldus een jongere.

3.3 Wat vinden jongeren van Landschapsbeheer?

De meeste jongeren vertellen nog nooit te hebben gehoord van Stichting Landschapsbeheer. Dit lijkt overigens wel regionaal bepaald te zijn. Zo heeft geen van de jongeren in Woerden van Stichting Landschapsbeheer gehoord. De jongeren uit Havelte en Assen hebben vaker van Stichting Landschapsbeheer gehoord. Eén jongen zegt Stichting Landschapsbeheer te kennen van zijn oom die boswachter is.

Er bestaat bij sommige groepen weinig kennis over de functie van landschapsbeheer: *Waarom bomen omzagen, dat is toch slecht voor de natuur?*

Een enkeling vertelt wel andere organisaties te kennen die zich met natuur en landschap bezighouden, zoals het Wereld Natuurfonds en Staatsbosbeheer. De meeste jongeren vinden het wel goed dat dergelijke organisaties bestaan.

Goed dat zulke organisaties bestaan, anders stonden er nu alleen maar huizen in Nederland (jongen, 17 jaar)

Dat de jongeren het werk van Stichting Landschapsbeheer waarderen betekent niet dat zij zelf zonder meer gebruik zouden willen maken van haar aanbod. De meeste jongeren zeggen dat liever over te laten aan anderen. De redenen die ze daarvoor geven zijn dat ze er te lui voor zijn, dat het vies is of dat het gewoonweg niet leuk is.

Ik vind het niet leuk om bomen te gaan hakken. Ik vind het cool dat mensen dat doen voor ons, maar ik wil er zelf niet aan mee helpen. (meisje, 13 jaar)

Volgens de jongeren in Havelte zijn het met name jongeren in de stad die weinig op hebben met het zelf doen van landschapsbeherende

activiteiten. Zijzelf deden op jongere leeftijd al vaak dergelijke activiteiten, zoals het bouwen van hutten van restafval.

Dat krijg je mee als je in de natuur leeft, in de stad niet. (jongen, 19 jaar)

Een heel klein deel van de jongeren vertelt zelf best iets met natuur en landschapsbeheer te willen doen:

- tegengaan van het kappen van bomen
- zelf bomen kappen
- vogelhuisjes maken
- een ruitpad aanleggen
- een bosje kopen
- geld doneren
- een stuk land adopteren

Deze kleine groep jongeren vertelt wel verantwoordelijk te willen zijn voor een stuk natuur en wil hier zelf ook wel aan de slag gaan. Wel werd genoemd dat de jongeren dit graag onder schooltijd doen omdat ze het druk hebben met andere activiteiten zoals sporten, huiswerk en hobby's. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de ideeën die jongeren zelf hebben bedacht om wel actief te zijn met landschapsbeheer.

4 Pilots

Tien provinciale organisaties landschapsbeheer hebben pilots ontwikkeld om jongeren te betrekken bij landschapsbeheer. Deze pilots worden tussen najaar 2007 en zomer 2008 uitgevoerd. Dit is een proces, er wordt van geleerd, ze worden verder uitgewerkt en aangepast. De inhoudelijke begeleiding van de pilots wordt verzorgd door MOVISIE en Stichting Alexander. De ontwikkelde pilots zijn voorgelegd aan de deelnemers van de panelgesprekken. In meer algemene termen zijn hun reacties verwoord in hoofdstuk vijf. In dit hoofdstuk wordt een analyse gegeven van de kerngegevens van de pilots.

Er zijn drie clusters te onderscheiden, namelijk traditionele landschapsbeheeractiviteiten met een kleine draai, nieuwe jongerenactiviteiten in het landschap en compleet nieuwe, meer experimentele ideeën.

Een eerste cluster pilotprojecten betreft traditionele landschapsbeheer activiteiten, die een kleine draai krijgen om net iets aantrekkelijker te zijn (of gepresenteerd te worden) voor jongeren. De activiteiten betreffen onder meer wilgen knotten, bos onderhouden, op de heide werken, in poelen of vennen werken, begroeiing maaien, afhooien, etc. De jongeren worden tijdens de dag begeleid door een vrijwilliger (vaak iemand van 50+). Nieuwe elementen zijn te vinden in:

- het samenwerken met nieuwe partners om de toeleverantie van jongeren te realiseren (onderwijs, scouting, jongerenwerk)
- het inzetten van communicatiemiddelen die aansluiten bij jongeren (hyves, hippe wervingsposters, leuke namen als de Bosbus)

Een tweede cluster pilotprojecten betreft 'nieuwe' jongerenactiviteiten met een duidelijke link naar meer traditionele activiteiten. De 'nieuwe' activiteiten betreffen bijvoorbeeld: bouwen van een uitkijktoren, levend stratego spelen, hiken in het bos, activiteiten doen rondom vuur, landschapskunst maken, een les in Afrikaanse dans, iets maken of doen

met het afvalmateriaal, een BBQ houden, een natuurgids die meeloopt, jongeren die uitgenodigd worden filmpjes te maken en deze op youtube.nl zetten, kloostertuinen beheren voor innerlijke rust, etc. Ook hier worden de nieuwe elementen ingezet (met name nieuwe samenwerkingsrelaties en nieuwe communicatiemiddelen).

Er is ook een aantal echt nieuwe jongerenactiviteiten buiten de traditionele kaders bedacht. Deze zijn: een internationale uitwisseling, parachutespringen (van bovenaf natuur bekijken), 'natuurlijk' aankleden van een stadsbus, nabouwen van de Noordzee op de bodem van een zwembad en daar dan duiken, computerspel maken gebaseerd op gebiedsbenadering (soortenbehoud van ringslang, ijsvogel en natuurbeheer), levende geschiedenis (het interviewen van mensen die veel weten over de streek en het landschap, vervolgens een plan maken om deze geschiedenis zichtbaar te maken en dit ook uitvoeren).

De taken voor de deelnemende jongeren staan in het grootste deel van de pilotprojecten vast (met name bij de traditionele landschapsbeheeractiviteiten), bij een aantal projecten kan de beoogde groep nog invloed uitoefenen op de inrichting van de activiteiten en een meer organisatorische rol spelen in de voorbereiding en uitvoering ervan.

De meeste traditionele activiteiten duren een dag of dagdeel en vinden eenmalig plaats. Ook zijn er pilots die jongeren uitnodigen een aantal keren mee te doen, of die veel langer duren.

Wat de doelgroep van de pilots betreft, worden jongeren voor het grootste deel geworven via scholen en vrijwilligersorganisaties, en betreft het geen specifieke doelgroep. Er zijn een paar projecten die zich wel op een specifieke doelgroep richten, zoals 'randgroepjongeren', allochtone jongeren en scouts.

Er wordt met de pilots geëxperimenteerd met wervingskanalen: hoe bereik je jongeren? Via vrijwilligersorganisaties die met jongeren werken, bijvoorbeeld via de scouting, maar ook via persoonlijke netwerken. Ook

scholen worden ingezet, met name in het kader van maatschappelijke stage. Ook de vrijwilligerscentrale kan hierin een rol spelen. Een van de pilots wil jongeren werven via YouTube en hyves.

Ook op het gebied van communicatie worden nieuwe strategieën toegepast: via hyves, posters, promotiepraatjes op scholen, folders en het bedenken van voor jongeren aantrekkelijke namen (bosbus).

Sommige pilots mikken op een verrassingsmoment (je gaat naar een onbekende plek), anderen zetten juist in op het verschaffen van heel gedetailleerde informatie. Sommige pilots benadrukken het leerelement, anderen de gezelligheid of het spannende van buiten zijn in de natuur, maar de meesten benoemen een combinatie van 'opbrengsten voor jongeren'.

Een onderwerp van de pilots is het realiseren van duurzaamheid: is het doel een groep jongeren vast aan Landschapsbeheer te binden, waardoor dezelfde jongeren regelmatig activiteiten ondernemen, of is duurzaamheid ook te realiseren door strategisch samen te werken met toeleveranciers van jongeren (zoals scouting, onderwijs, jongerenwerk) waardoor er een constante stroom ontstaat van steeds andere jongeren. Met name op deze laatste strategie wordt veel ingezet tijdens de pilots.

5 Criteria van jongeren voor succesvolle activiteiten

Om informatie te krijgen over de wensen en belevingswereld van jongeren, is gevraagd welke criteria jongeren hebben ten aanzien van activiteiten die te maken hebben met landschap(sbeheer). Dit is mede gebeurd aan de hand van in ontwikkeling zijnde pilotprojecten. Jongeren vertellen de volgende onderwerpen belangrijk te vinden:

- relatie met school
- kosten
- locatie
- andere deelnemers
- moment
- soort activiteit
- promotie
- vies of schoon
- verschillen tussen groepen

Deze onderwerpen worden in de volgende paragrafen verder uitgewerkt.

Relatie met school

Er is een groep jongeren die al ervaring heeft met het zelf beheren van het landschap via school. Zo hebben de jongeren eens via school boompjes getrokken op de heide en afval opgeruimd in het bos. De jongeren vonden deze activiteiten leuk en interessant.

Een aantal jongeren noemt de mogelijkheid om projecten te doen in het kader van maatschappelijke stages die op school verplicht zijn, maar die vaak nog een goede invulling behoeven. Het is nuttig en je steekt er wat van op.

Kosten

Allereerst is het van belang dat de activiteiten niet al te duur zijn. De activiteiten mogen wel wat kosten, maar dit moet niet teveel zijn. Zeker wanneer jongeren van gebruiksvoorwerpen als mountainbikes gebruik

mogen maken zijn ze bereid daarvoor te betalen. Hetzelfde geldt voor een kleine bijdrage voor excursies, waarbij ook het eten wordt verzorgd.

Geen van de jongeren vindt dat zichzelf iets moeten krijgen voor hun deelname. Het deelnemen en de resultaten daarvan lonen al voldoende.

Schoon milieu, je hebt toch dan al iets gekregen. (meisje, 14 jaar)

Locatie

Ook is het van belang dat de activiteit redelijk in de buurt is. De jongeren vinden het niet erg wanneer ze een stukje moeten fietsen om er te komen, maar het moet niet te ver zijn.

Ja, je wilt toch niet ver fietsen? (jongen, 14 jaar)

De jongeren vertellen het niet erg te vinden als een activiteit wat verder weg is, mits de onkosten voor het reizen worden vergoed of als ze worden opgehaald.

Ja, lekker met de bus , zo van "we zijn er bijna!" (jongen, 17 jaar)

Maar bij de keuze voor een locatie speelt ook een rol dat het een bijzondere locatie is. Zo geven de jongeren in Stadskanaal aan dat ze graag wat in het sport- en recreatiecentrum het Pagedal of het nabijgelegen Vledderbos zouden willen doen.

Er is een jongen die met klem aanraadt activiteiten ver weg te organiseren:

Je moet niet naar huis kunnen lopen als je gebeld wordt, anders gaan mensen er tussenuit. (jongen, 18 jaar)

Andere deelnemers

De jongeren vertellen dat ze het belangrijk vinden dat er ook andere jongeren deelnemen aan de activiteit. Verschillende leeftijdsgroepen worden genoemd, maar de meeste jongeren vinden het belangrijk dat ze in een groep zitten met jongeren van ongeveer hun leeftijd. Dit hoeft

niet te betekenen dat groepen jongeren worden uitgesloten, maar wel dat de deelnemers worden opgesplitst in leeftijdscategorieën.

Verder gaat de voorkeur uit naar de eigen vrienden. Een reden die daarvoor wordt genoemd, is dat vreemden niet worden vertrouwd. Een enkele jongere geeft aan dat het werken met onbekenden juist ook wel leuk is, omdat je dan nieuwe mensen leert kennen.

Het kunnen ook onbekende zijn en dan leer je ze kennen en dan word je vrienden. (meisje, 14 jaar)

Het werken in groepjes met jongeren van verschillende leeftijden heeft volgens een jongen juist ook voordelen, omdat die van elkaar kunnen leren. Volgens hem vinden oudere jongeren het ook wel leuk om jonge jongeren te ondersteunen.

Maar als er dan ook wat oudere meegaan, die vinden dat ook wel leuk. Dan is er daar wat meer respect voor wat hij voordraagt. (jongen, 20 jaar)

Het doen van activiteiten met volwassenen spreekt jongeren ook niet erg aan, hoewel sommigen wel vinden dat bekende volwassenen, en met name familieleden, mee mogen doen.

Familie maakt niet uit; van jong tot oud. (meisje, 13 jaar)

Ook op een andere manier denken de jongeren dat het deelnemen van andere jongeren hen aanmoedigt zelf mee te doen aan een activiteit. Wanneer iemand eerder heeft deelgenomen en daar positief over vertelt, zou dat hen kunnen motiveren mee te doen.

Meestal is het zo dat als er eentje is geweest en die zegt "Het was hartstikke tof", dan gaat de ander nadenken van "dat lijkt me ook een keer leuk om te zien wat er gebeurt". (jongen, 20 jaar)

Het is dus leuk om in een groep activiteiten te ondernemen. Maar de groep moet niet te groot zijn, een groepsgrootte van 6 tot 15 jongeren wordt genoemd.

Wanneer

De jongeren vertellen ongeveer een keer per maand te willen deelnemen aan een kleine activiteit, of eens per jaar aan een dagvullende activiteit. Het liefst ondernemen de jongeren de activiteit in of rond het weekend. Wel verschillen de meningen over de zondag. Volgens de meesten is dit een heel geschikte dag omdat je hierop verder weinig te doen heb.

Ook een zondag, want zondag hier is al snel saai. (jongen, 13 jaar)

Een enkele jongere vindt juist dat er beter geen activiteiten kunnen worden georganiseerd op zondag, omdat dit een dag is om op te rusten.

Niet op zondag want dan is brakdag. (jongen, 20 jaar)

De activiteiten moeten volgens een aantal jonge meisjes overdag plaatsvinden, omdat het 's avonds eng kan zijn buiten.

Dan ben je bang en hoor je allemaal rare, bange geluiden. (meisje, 14 jaar).

Ook over het jaargetijde waarin activiteiten moeten worden gehouden verschillen de meningen; alle jaargetijden worden genoemd, om verschillende redenen. De zomer wordt genoemd omdat het dan lekker warm is. Daar wordt tegenin gebracht dat jongeren daarin veel op vakantie gaan. De winter is volgens jongeren geschikt omdat het dan buiten lekker rustig is, zodat de jongeren het ruim voor zichzelf hebben.

Dan is iedereen binnen en kunnen wij naar buiten. (jongen, 13 jaar)

Argument hiertegen is dat het dan buiten koud is en jongeren liever binnen bezig zijn, bijvoorbeeld met de computer.

In de winter wacht de computer op mij. (jongen, 15 jaar)

Activiteiten in de herfst zijn leuk omdat het weer dan goed is en er veel bladeren, eikels en hazelnoten buiten zijn te vinden.

Je ziet daar eikels en hazelnoten, die kun je breken en eten. (meisje, 13 jaar)

Ook over de lente als jaargetijde voor het doen van activiteiten zijn jongeren erg enthousiast: dit is een jaargetijde waarin alles volop in bloei staat, wat een mooi beeld oplevert. Ook is het in de lente goed weer: niet te warm en niet te koud.

In de lente bloeit alles!, vertelt een meisje.

Soort activiteit

Actieve en spannende activiteiten worden het meest positief ontvangen. Intensieve activiteiten zoals een survival en hindernisbanen in de natuur, en activiteiten op een geheime locatie kunnen in de meeste gevallen op de goedkeuring van de jongeren rekenen.

Het moet onvergetelijk zijn! (jongen, 16 jaar)

Meiden benadrukken het belang van de sociale kant van de activiteiten, jongens de actieve kant.

Communicatie

Jongeren vertellen dat het belangrijk is dat alles goed wordt uitgelegd. Dit komt vooral omdat zij over het algemeen totaal onbekend zijn met de functie van landschapsbeheer en het beeld hebben dat bomen planten beter is voor de natuur dan knotten en omkappen. Ze hebben een duidelijk beeld nodig van wat het is, waar het goed voor is, wat de activiteiten zijn en hoe de activiteiten worden uitgevoerd.

In de wervingsbrief moet je wel uitleggen wat wilgen knotten is en of dat ook zagen is. Ook moet er uitgelegd worden hoe je boompjes van de heide haalt, vertelt een jongere.

Het moet duidelijk zijn waarom het nuttig is voor je maatschappelijke stage; chocolademelk en vieze kleren hebben daar niet zo veel mee te maken, aldus een jongere.

Een project moet dus niet 'vaag' en 'onduidelijk' zijn. Een jongere geeft aan dat er een voorbeeld gegeven zou moeten worden om uit te leggen wat je precies kunt doen en hoe je dat kunt doen.

Ook vinden ze het belangrijk dat er goed wordt verteld dat iedereen mee kan doen, dat je niet een bepaalde vooropleiding hoeft te hebben of dat je een certificaat nodig hebt.

Jongeren noemen verschillende manieren om de activiteiten aan de man te brengen. Internet is volgens hen een zeer geschikt medium, aangezien dit goed bekend is bij jongeren,

Ja jongeren weten alles van internet. (Jongen, 20 jaar).

Maar ook zijn ze enthousiast over folders, die bijvoorbeeld in het jongerencentrum of bij de sportschool worden gelegd. Verder worden genoemd de krant en msn.

Ook noemen jongeren mond tot mondreclame. Jongeren die reeds hebben deelgenomen, kunnen anderen enthousiast vertellen dat het leuk is.

Over zelf communiceren over activiteiten door filmpjes op YouTube te plaatsen, zijn de meningen verdeeld. De ene vindt het leuk om op internet te zetten, terwijl de ander het liever niet openbaar wil maken. Het idee om er muziek bij te voegen en er een echte film van te maken lijkt ze wel aan te spreken.

Jongeren vertellen dat landschapsbeheer voor veel mensen een saai imago heeft en dat het niet altijd even belangrijk gevonden wordt. Met goede communicatie zou dat verholpen kunnen worden, denken ze.

Vies of schoon

De associatie van jongeren met werken in het landschap is er één die met viezigheid te maken heeft: modder, takken, klei, enzovoort. Sommige jongeren vinden het niet erg om vies te worden en noemen bijvoorbeeld paintballen als extra activiteit, anderen voorzien problemen als ze vies zouden worden en daarna nog met elkaar willen gaan eten. *Dan moet er een douche zijn*, raadt een meisje aan. Met name in de werving zou dit een aandachtspunt kunnen zijn om te voorkomen dat het een onuitgesproken drempel is voor jongeren.

Verschillen tussen groepen

Het onderzoek is kwalitatief van aard. Er kunnen geen conclusies getrokken worden die representatief zijn voor de gehele groep. Er komt wel een aantal voorzichtige verschillen uit de gesprekken naar voren tussen verschillende groepen jongeren.

Ten eerste is er een verschil aanwijsbaar tussen **jongens en meisjes**. Jongens zijn het liefst actief bezig in de natuur en pleiten vaker voor activiteiten, soms ook met een competitief element, zoals survivals, paintballen, een vlot bouwen en een wedstrijd 'wie ruimt het meeste afval op'. Meisjes doen liever mee aan sociale landschapsgerelateerde activiteiten zoals het planten van bomen met (een grote groep) vriendinnen en het voeren van dieren.

Ten tweede kan er met enige voorzichtigheid gezegd worden dat **opleidingsniveau** belangrijk is voor het soort activiteiten die jongeren bedenken en aantrekkelijk vinden. Hoger opgeleide jongeren denken meer na over het leeraspect van de activiteiten. In Havelte noemen jongeren die studeerden bijvoorbeeld dat een activiteit ook bij kan dragen aan de bewustwording van jongeren over vervuiling.

Het bewustwordingsproces is nu minimaal bij jongeren, daar kom je niet mee in aanraking. Je kan in een bos, waar veel vuil ligt, op een bord noemen hoeveel vuil er ligt. (Jongen, 19 jaar)

Of op een zandvlakte laten zien hoeveel vierkante meter vuil er ligt in het bos, dat is confronterend. ... Dit zou iets zijn om mensen bewust te laten worden. (Meisje, 18 jaar)

In de andere gesprekken wordt nauwelijks gesproken over het leeraspect van de activiteiten. De leerlingen van het VMBO in Assen bijvoorbeeld, denken bij een activiteit vooral aan hoe leuk een activiteit moet zijn en hoe een activiteit gekoppeld kan worden aan een feest en/of barbecue.

Wat **afkomst** betreft lijkt het erop dat jongeren met een allochtone afkomst minder kennis hebben van de natuur en het landschap, en minder geneigd zijn ermee in aanraking te willen komen. Jongeren van

autochtone afkomst vertellen vaker met hun ouders van kindsaf te wandelen en fietsen in de natuur en vertellen ook vaker wel mee te willen doen aan activiteiten. De jongeren van allochtone afkomst bedenken ook activiteiten, maar vertellen vaker waarschijnlijk niet mee te doen indien de activiteit wordt aangeboden.

Wat **leeftijd** betreft is het moeilijk om verschillen aan te geven. Wel geven de meeste jongeren aan dat deelnemers aan de activiteiten van ongeveer dezelfde leeftijd moeten zijn. Bij een grote groep deelnemers met grote leeftijdsverschillen wordt gepleit voor een opdeling in verschillende leeftijdsgroepen.

Jongeren van het platteland vertellen vaker in concrete termen over het landschap en natuur, terwijl jongeren uit de grotere kernen vaker met afstand hierover praten. Tijdens het onderzoek zijn geen jongeren uit de grote stad gesproken. Jongeren zelf verwachten een groot verschil tussen **stad en land**:

Mensen in de stad zullen het wel saai vinden en er minder belang aan hechten. In de dorpen geven ze wel om landschap. Vooral voor jongeren in de stad zal landschapsbeheer goed zijn! (jongen 19 jaar)

6 Ideeën van jongeren voor pilotprojecten

Tijdens vier van de zes panelgesprekken zijn jongeren ook gevraagd om ideeën voor pilotprojecten te bedenken. Het is de bedoeling dat deze daadwerkelijk met en door de jongeren worden uitgevoerd. Dit gebeurt onder begeleiding van de lokale Landschapsbeheerorganisaties. Het betreft Drenthe (Assen en Havelte) en Zuid-Holland (2x Gouda). Onderstaande ideeën zijn nog in conceptvorm, in opvolgende (niet in dit verslag opgenomen) bijeenkomsten met jongeren en de lokale organisaties zijn de ideeën verder uitgewerkt tot activiteitenplannen.

Pilot 1: Assen

De jongeren in Assen (leerlingen van een klas) vertellen bomen te willen planten. Ook wordt het idee geopperd een feest met barbecue bij de Baggelhuizerplas te houden. Het idee ontstaat deze twee ideeën te combineren: eerst samen een boom planten en vervolgens feest houden. Een jongen geeft aan graag een hindernisparcours over de Baggelhuizerplas te houden. Hier wordt echter tegenin gebracht dat dit niet goed is voor de natuur. Het idee rijst daarom dit te koppelen aan het schoonmaken van het gebied rond de Baggelhuizerplas.

Uiteindelijk komen de jongeren uit op de volgende combinatie van activiteiten:

- 's morgens hindernisparcours
- 's middags bomen planten
- 's avonds barbecue

Naast deze activiteiten wordt ook het houden van een survival in samenwerking met het leger genoemd.

De ideeën worden in een volgende bijeenkomst verder uitgewerkt door de jongeren en door de begeleider van Landschapsbeheer Drenthe -> het wordt een trimbaan aanleggen en het gebied eromheen beheren, in

samenwerking met het Ministerie van Defensie (eigenaar van de grond). Gezamenlijk is een actieplan opgesteld, waarin de jongeren die activiteiten uitvoeren (excursie naar het gebied, beheerplan maken, activiteiten voorbereiden), en Landschapsbeheer vanuit haar kant regelt wat nodig is. De school verzorgt het contact met het Ministerie van Defensie. De Trimbaan zal in februari 2008 feestelijk geopend worden. De samenwerking tussen de klas, de school, de grondeigenaar en Landschapsbeheer lijkt voor alle partijen gunstig en interessant.

Pilot II: Havelte

De groep in Havelte (een groepje vrienden via het jongerenwerk) heeft weinig tijd gehad om na te denken over de voorwaarden waaraan een zelf te organiseren activiteit zou moeten voldoen. Daarnaast was deze groep er nog niet uit of ze überhaupt wel een activiteit wilden organiseren. Toch hebben de jongeren wel ideeën:

- Ze willen graag een wedstrijdelement in de activiteit, met een prijs voor de winnaar.
- Ze zien wel wat in het gebruik van GPS-systemen, bijvoorbeeld in combinatie met een dropping of een survivaltocht.
- Wat de leeftijd van de deelnemers betreft, werd er gedacht aan deelnemers in de leeftijdscategorie van 14 tot en met 20 jaar, waarbij de groep opgesplitst zou kunnen worden in 'jongere en oudere' jongeren. De leeftijd van de deelnemers bleef echter een discussiepunt.
- De jongeren denken tot slot dat deelnemers het beste via school door een leerkracht geworven kunnen worden en dat het belangrijk is dat de activiteit een goede naam krijgt, want "via mond tot mond reclame bereik je een hoop".

Na het panel is de groep bedankt voor de informatie en is afgesproken dat deze groep verder geen pilot gaat ontwikkelen. Wel wordt de groep benaderd door Landschapsbeheer indien er een aanbod is dat aansluit op wat zij leuk zouden vinden.

Pilot III: Gouda I

Jongeren op het Coornhert gymnasium te Gouda vertellen graag een stuk land te adopteren en te onderhouden. De vrijdagmiddag zou ook een geschikte middag zijn om een stuk landschap te onderhouden en daar tijd aan te besteden, omdat die tijd is gereserveerd voor een vrije invulling.

Met de jongeren is ook gesproken over hoe dit het best georganiseerd zou kunnen worden. De jongeren noemen:

- veel andere jongeren betrekken, dat is gezellig
- vrijwillig en niet verplicht
- leeftijd: 12–16
- 1 begeleider per 8 jongeren
- regio Gouda: de locatie moet binnen een half uur te bereiken zijn op de fiets
- een eigen eiland op de Reeuwijkse plassen of in het Steinse groen
- liefst in het voorjaar (april)
- zaagwerk, knotwerk, onkruid verwijderen, maaien
- veiligheid en gereedschap zijn belangrijk
- niet betalen en niet betaald krijgen
- publiciteit op school via schoolkrantadvertentie, flyers, mondelinge reclame, klassen langs gaan
- rol voor Landschapsbeheer Zuid-Holland: poster, toestemming locatie

Na deze zeer succesvolle brainstorm zijn afspraken gemaakt over acties die gedaan worden, een tijdsplanning en een volgende bijeenkomst (februari 2008 -> gezamenlijk een geschikte locatie bekijken).

Pilot IV: Gouda II

Deze groep betreft een groep allochtone jongeren die zijn aangesloten Stichting Alouan. Tijdens een wat traag op gang komende brainstorm, volgt een aantal ideeën, variërend van een internationaal uitwisselingsproject, tot het zelf zagen van dingen, en daar dan iets van

maken. Bijvoorbeeld hutten en bunkers, om vervolgens op te paintballen. Een wedstrijdelement spreekt aan. Een ander idee is om zelf nieuw groen aan te planten. Uiteindelijk wordt gekozen voor: *lets speciaals doen met elkaar zoals: takken verzamelen, kampvuur en speurtocht.*

Een aantal onderwerpen wordt concreter uitgewerkt:

- Het is een activiteit voor iedereen. Er moeten wel bekende tussen zitten maar het is ook leuk om nieuwe mensen te leren kennen. (15 t/m 20 jaar)
- In de buurt van Gouda en/of Moordrecht. Het moet een locatie zijn waar je niet naar huis kan lopen als je wordt gebeld. Mensen gaan er anders tussen uit.
- De begeleider is iemand die de jongeren over het algemeen kent en weet hoe de jongeren in elkaar zitten. Het kan ook iemand zijn die veel van de natuur af weet. De begeleider moet wel duidelijk maken dat je vieze kleren kan krijgen.

Na het panelgesprek zijn afspraken gemaakt voor een vervolg. Tijdens een tweede uitwerkbijeenkomst is de opkomst van jongeren te laag om het project verder vorm te geven. Momenteel wordt, in overleg met het bestuur van Alouan, bekeken hoe het project weer vlotgetrokken kan worden.

7 Conclusie

In dit onderzoek staat centraal de wijze waarop jongeren aankijken tegen langschap(sbeheer) en hun eigen betrokkenheid daarbij. Uit de literatuur over natuur komt een gemengd beeld naar voren:

Jongeren lijken weinig kennis te hebben van natuur, weinig interesse te hebben in natuur en niet snel geneigd te zijn zelf actief aan de slag te gaan voor en met natuur. Toch lijkt het erop dat jongeren niet zonder meer afwijzend staan tegenover natuur en landschap. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit een aantal natuur- en milieuclubs die ook jonge vrijwilligers hebben. De peer group lijkt in deze levensfase essentieel te zijn voor wat jongeren wel en niet doen, en aantrekkelijk vinden.

Onderhavig onderzoek bevestigt dit dubbele beeld: jongeren vertellen in eerste instantie niet echt bezig te zijn met en/of betrokken te zijn bij natuur en landschap. Ze komen er wel (fietsend met ouders, in de zomer voor wat ontspanning, om met vrienden rustig te kunnen hangen, blowen, kletsen) en een enkeling doet er ook echt iets mee zoals bomen kappen voor brandhout. Ze lijken in eerste instantie wat onverschillig – getuige bijvoorbeeld ook de grote moeite die het heeft gekost jongeren te werven voor de panelgesprekken.

Werven van deelnemers

Bij het werven van jongeren lijkt een persoonlijke benadering het best te werken: persoonlijk aan de hand van duidelijke korte informatie vertellen wat het project inhoudt. Het meest succesvol is werving op een plek waar jongeren reeds natuurlijk bij elkaar zijn, zoals op een school (via een leraar), via het jongerenwerk, jongerenorganisaties etc. Jongeren werven middels een advertentie in de krant, een oproep op hyves of een poster in de schoolgang lijkt weinig effect te sorteren.

Het moeten moet niet centraal staan, wel dat het leuk en gezellig is.
(jongen, 16 jaar).

Tijdens de pilotprojecten wordt veel samengewerkt met scholen in het kader van maatschappelijke stage. Dit lijkt goed te werken, het sluit aan bij de noodzaak van scholen maatschappelijke stages vorm te geven, het sluit aan meer competentiegericht leren en bij de wens van veel leerlingen om actief, vakoverstijgend en onderzoekend te leren.

Voor jongeren is extra belangrijk dat een activiteit goed wordt 'verkocht' en niet als saai bekend staat. Ze vinden zichzelf of hun *peers* ook een goede promotor van activiteiten. Moderne media worden genoemd en desgevraagd ook bevestigd: zie www.youtube.nl [zoekterm landschapsbeheer].

Huidige betrokkenheid

Eenmaal aan het denken gezet over landschap, natuur en landschapsbeheer, komen er toch allerlei ideeën bovendien. De jongeren lijken zich dan te beseffen dat ze reeds een relatie hebben met natuur en landschap: ze recreëren er, ze fietsen of lopen erdoorheen en ze vinden het belangrijk dat het behouden wordt.

Ideeën voor activiteiten

Desgevraagd komt ook een aantal ideeën bovendien voor het zelf actiever betrokken zijn bij natuur en landschap, voor het zelf acties ondernemen in het landschap, zelf een bijdrage leveren aan natuur en landschapsbeheer. Het leerelement lijkt voor hoger opgeleide jongeren belangrijk (vervuiling, kennis over het ecosysteem), lager opgeleide jongeren lijken landschap meer te zien als een locatie waar sociale en fysieke activiteiten kunnen plaatsvinden (met een groep vrienden een hindernisbaan aanleggen, bomen kappen en vervolgens een barbecue houden).

Dat zij deze ideeën weten te bedenken, betekent niet automatisch dat zij eraan deel zouden nemen indien ze als concrete activiteiten aangeboden zouden worden. De context waarbinnen de activiteiten worden aangeboden is belangrijk, maar ook de concurrentie met andere activiteiten (bijbaantje, school, vrienden; de drukke agenda van jongeren van deze tijd).

Peers

Meiden vertellen meer in termen van sociale activiteiten met een clubje leeftijdsgenoten (waaronder vrienden), en jongens benadrukken het actie- en competitie-element waar activiteiten in het landschap zich prima voor lenen. De ideeën die zij hebben, bevestigen het belang van de *peer group* en de *peer pressure*: jongeren vertellen graag met een groep vrienden iets te gaan doen. Dit bevestigt resultaten uit voorgaande onderzoeken.

Jongeren en landschap(sbeheer)

Uit het onderzoek komt een groot aantal aanknopingspunten voor wat jongeren vinden van landschap, en op welke wijze zij betrokken willen worden bij landschap(sbeheer). Het onderzoek bevestigt dat jongeren en natuur en landschapsbeheer in eerste instantie geen natuurlijke bondgenoten zijn. Wanneer spannende, actieve en gezellige activiteiten op een toegankelijke manier worden aangeboden (bijvoorbeeld via school in het kader van maatschappelijke stages of via de scouting) dan zullen de deelnemende jongeren een nuttige en leuke ervaring opdoen die ze niet snel zullen vergeten.

Literatuur

Onderstaande literatuur is gebruikt bij de operationalisering van de vraagstelling:

- Koppen, Van (2005) in *Trenddag 'Jeugd en Jongeren' 2005*. Baarn, 14 april 2005; IVN
- Slots, S. (2006) *Kinderen en natuur; een pilotstudie naar verschillende aspecten van vervreemding*. Universiteit Wageningen
- Witt, A. de (2005) *Van vervreemding naar verantwoordelijkheid, Over jongeren en natuur*, Ministerie van LNV, Radboud Universiteit; Den Haag

Verder aan te raden:

- Alblas, M. (2007). *Het betrekken van jonge vrijwilligers*. In: bestuursrendement, no.2, 2007.
- Brämer, R. (2003). *Jugendreport Natur 2003; Nachhaltige Entfremdung*; <http://www.sdw-nrw.de/aktiv/ente.htm#zur%20studie>
- Civiq (2005) *Verovering van de jongerenmarkt, studieboek jongerenmarketing voor vrijwilligersorganisaties*. Utrecht.
- Louv, R. (2005). *Last Child in the Woods: Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder*. Algonquin. Bron: <http://productie.wisl.nl/GroeneToekomst/archive/2005/12/17/2817.aspx>
- Remmerswaal, A. (2006). *Hier en nu: jongeren en duurzaamheid*, Education and Competence Studies, Wageningen Universiteit; gemeente Den Haag
<http://www.denhaag.nl/aquamarijn/Hier%20en%20nu.pdf>

- Stichting Alexander (2004) *Als je jongeren wilt, moet je ook jongeren laten zien! Flying Teams in Best*. Amsterdam: Stichting Alexander.
- Verslag *Ronde tafels Jeugd en Natuur*, Ministerie LNV, 2005
- Verboom, J. e.a. (2006). *Topervaringen van kinderen met de natuur*. Alterra Wageningen
- Website Keigroen, www.keigroen.nl
- Wielen, S. van der en Ruven, S. (2006). *De jeugd wil natuurlijk wel! Een zoektocht naar strategieën voor natuurorganisaties om jeugd en jongeren te werven en te binden*, WNG Proces Consultancy; Wageningen.

Bijlage: Stichting Alexander in een notendop

Stichting Alexander is een niet-commercieel, landelijk instituut voor jongerenparticipatie en actiegericht jongerenonderzoek. Met 15 jaar ervaring in alle leefdomeinen van jongeren, van zorg tot onderwijs, van gezondheid tot cultuur en van wonen tot werken, zijn we in staat participatie op een hoger plan te brengen. Onze aanpak leidt tot oprechte betrokkenheid en een sterkere sociale binding.

We zijn een enthousiast, gemotiveerd multidisciplinair team en doen wat we beloven. De jongere, de ouder, de buurtbewoner, de professional, de bestuurder weten we op creatieve wijze op de been en met elkaar in dialoog te brengen én we realiseren met onze specifieke aanpak oprechte en zinvolle participatie. Wederzijds respect, gelijkwaardigheid en plezier staan hierbij voorop.

De vraag van de opdrachtgever staat centraal. We ontwerpen een participatietraject op maat en voeren naar wens onderzoek uit, brengen innovatie of een veranderingsproces tot stand, ontwikkelen nieuwe instrumentaria en/of zorgen voor implementatie. Onze kennis en expertise dragen we ook uit met coaching, trainingen, colleges, workshops en publicaties.

Voor meer informatie over Stichting Alexander, onze opdrachtgevers, methodologie, producten en publicaties verwijzen we graag naar onze website: www.st-alexander.nl

Mocht u willen weten wat voor uw situatie de juiste route is om jongerenparticipatie een stap verder te krijgen, dan zijn wij bereid geheel vrijblijvend met u een adviesgesprek aan te gaan. En als u voor de uitvoering van een participatieproject een organisatie zoekt, dan horen wij dat natuurlijk graag.

Recente publicaties

Stichting Alexander (2008) *Een bekend gezicht* Zwolse jongeren, ouders en professionals over het Centrum voor Jeugd en Gezin.

ISBN 978-90-8903-005-4

Jurrius, K. (2007) *Jong zijn is duur!* ROC-leerlingen over schulden.

ISBN 978-90-8903-002-3

Stichting Alexander (2007) *Hoor ons eens, wij doen mee!*

Jeugdzorgparticipatie in Gelderland.

Recente tijdschriftartikelen

Pehlivan, M.T. (2007) *Vertrouwen lijkt een schaars goed.*

LAAK Nieuws, oktober 2007, nummer 1.

Pieper, I. & L. Rutjes (2007) *Leerling wil wel degelijk participeren.*

Participatie vergroot onderwijskwaliteit.

Q5 Magazine, nr. 03, juni 2007.

Interview Leo Rutjes (2007) *Stichting Alexander ontwikkelt Model*

Integrale Cliëntenfeedback – Leo Rutjes: ‘Jeugdzorg is emotie. Daar moet de professional beter mee om leren gaan.’

Kwaliteitskwartaal, nr. 7, 2007